



Johann Sebastian Bach

A 1. C-dúr szonáta, BWV 966

J. A. Reinken triószonátájának szabad feldolgozása
Sonata for Harpsichord in C major, BWV 966
(after a Trio Sonata by J. A. Reinken)
Praeludium — Fuga — Adagio — [Allegro] — Allemande

2. a-moll szonáta, BWV 965

J. A. Reinken triószonátájának szabad feldolgozása
Sonata for Harpsichord in A minor, BWV 965
(after a Trio Sonata by J. A. Reinken)
Adagio — Fuga (Allegro) — Adagio-Presto — Allemande — Courante — Sarabande — Gigue

B 1. e-moll Allegro, BWV 1019

Allegro in E minor

2. G-dúr Adagio, BWV 968

Adagio in G major

3. d-moll szonáta, BWV 964

Sonata for Harpsichord in D minor, BWV 964
Adagio — Fuga (Allegro) — Andante — Allegro

JÁNOS SEBASTYÉN

harpsichord • cembalo

Zenei rendező — Musical producer: András Székely
Hangmérnök — Recording engineer: Judit Lukács
Tasakterv — Cover design: Zoltán Kálmánchey
Photo: Albert Kresz
MHV felvétel — MHV recording
Made in Hungary

Ez a lemez mind monaurális, mind stereo hangszedővel (pick up) lejátszható. — This record can be played with a pickup designed for stereo or monaural equipment.

A lemezünkön hallható öt mű közül kettő (BWV 964 és 968) J. S. Bach a-moll hegedű-szólószonátájának (BWV 1003), illetve C-dúr hegedű-szólószonátája (BWV 1005) első tételének billentyűs átdolgozása d-mollban, illetve G-dúrban. További kettő (BWV 965 és 966) a közel száz évet megélt nagyíró hamburgi organista, Johann (Jan) Adam Reinken (1623—1722) „Hortus Musicus” c. gyűjteményében (keletkezett: 1687 körül) található triószonáták tételének átirata. Az átiratok 1720 körül Köthenben keletkeztek. Ugyanebből az időből származik J. S. Bach kamarazeneműveinek döntő többsége, közöttük a G-dúr szonáta hegedűre és zongorára (BWV 1019). Utóbbi öttételes alkotás középső tétele — a lemezünkön hallható, e-moll hangnemű „Allegro” — furcsa módon egy zongoraszóló-darab, benne tehát a hegedűnek semmi szerepe sincs. Az e-moll allegro tehát felfogható önálló zongoradarabnak is — ez a megdölgölés vezette Sebestyén Jánost, amikor az említett négy átirat mellé ötödikként e hanglemez repertoárjába illesztette.

J. S. Bach és korának átdolgozás-technikájában tisztán mutatkozik meg a kor és főként Bach muzsikájának homogenitása. Ugyanakkor, amikor pl. Bach szólóhegedű-műveiben a hangszeresség legmagasabb példaképeit tiszteljük — egyben azt is tudnunk kell, hogy ez a zenei anyag kisebb-nagyobb változtatással, de lényegében-jelentésében változatlanul más hangszeren vagy hangszercsoporton is megszólalhat, anélkül, hogy bármit is veszítene értékéből-hatásából. Ezt a felismerést sugallja a BWV 964-es szonáta. (b/3.) A megnyitótétel (Adagio, eredetileg: Grave) a bálkáz harmoniáinak beiktatásával mindenekelőtt a ritmikus folyamatot mélyíti el, felette pazarul díszített melódia bontja ki szenvedélyes barokk vonalat-energiáját. A fuga-tétel felrakása feltűnően levegős és az eredetiehez képest meglepően tartózkodó, az Andante viszont gazdagon bontja ki a hegedű-darab burkolt triószonáta-jellegét, szélesívű olasz melodikáját. Végül pedig az utolsó tétel a virtuóz hegedűszólómat lényegi változtatás nélkül adaptálja a billentyűs hangszer sajátos, természetének megfelelően.

Az összes bachi szólóhegedű-mű közül leginkább a C-dúr szonáta feszíti szét a hangszer kereteit; ezen belül is a monumentális kantáta-nyitányra emlékeztető Adagio, melyet az eredeti műben korál-témára épülő fuga követ. Sajnos, csupán az Adagio maradt ránk billentyűs változatban — ám ez az átdolgozás minden ízében szuverén kompozíció, az eredeti mű szellemének újrafalkotása. Minden hozzátétel az állandóság és ugyanakkor a vonulatjelleg megerősítésére szolgál és így az eredeti mű jobb, alaposabb megértéséhez is hozzásegít bennünket. (b/2.)

A 17. és 18. század fordulója táján a kompozíciót még mindig csupán vázlatnak tekintették, amelyet a játékos — meghatározott keretek között — rögtönözve adott elő. Mindenekelőtt a díszítés volt kötelessége. Bach az első egyikeként viszonylag pontosan körvonalazza alkotói és előadói elképzeléseit. Innen az a-moll (a/2.) és a C-dúr szonáta (a/1.) bevezető-tételeinek gazdag, folyondárszerű díszítéstechnikája, továbbá mindkét mű harmadik (Adagio) tételének hasonló faktúrája. Az a-moll fuga a puritán északnémet mesterek hagyományát követi, de Bachra jellemző módon: egyetlen hang háromszoros ismétléséből fakad fel a darab eleven mozgása. Hasonló karakterű a C-dúr fuga is. Mindehhez az a-moll darabban négy tánc-tétel járul — a C-dúr szonáta zárótétele Allemande. Ilyen értelemben különösen az a-moll mű egyesíti magában a szonáta és a szvit tételszerkezetét-változatosságát.

Már-már olaszosan egyszerű, könnyed és világos szerkesztésű az e-moll Allegro. (b/1.) Bach, aki az első mesterek egyikeként alaposan kidolgozta kamaraműveinek zongoraszólómat (szemben a szokásos, vázlatos számozott basszussal) — e tételben egyetlen billentyűs hangszeren valóítja meg a hegedű és a zongora önfelédlt játékos párbeszédét.

Pernye András

Sebestyén János 1931-ben született Budapesten. Tanárai: Antal István, Gergely Ferenc, Hammerschlag János és Major Ervin dr. 1950 óta a Magyar Rádió zenei munkatársa. 1955-től rendszeresen fellép, mint orgona- illetve csembalo művész. Jelenleg ennek a régi hangszernek legkiemelkedőbb népszerűsítője hazánkban.

Two of the five compositions on this recording (BWV 964 and 968) are key-board adaptations of J. S. Bach's Solo Sonata for Violin in A minor (BWV 1003), and the first movement of his Solo Sonata in C major (BWV 1005), the first in D minor and the latter in G major. The other two works (BWV 965 and 966) are transcriptions of movements from the trio sonatas to be found in the collection „Hortus Musicus” (around 1687) of the renowned Hamburg organist, Johann (Jan) Adam Reinken, who had a life span of nearly a century (1623—1722). The transcriptions originated in Cöthen around 1720. J. S. Bach composed the overwhelming majority of his chamber works at this time, during his Cöthen period, among them the Sonata for Violin and Piano in G major (BWV 1019). The middle movement of this five movement work — the „Allegro” in E minor on this record — is a piano solo piece with the violin having no role whatever in it. Thus the Allegro in E minor may also be regarded as an individual piano work. It was this consideration that led János Sebestyén to include it in this recording as a fifth piece, together with the above mentioned four transcriptions.

The homogeneous quality of the music of that period and particularly of Bach's compositions, is clearly evident in Bach's arrangement technique and in that of his times. For instance, when we marvel at Bach's solo violin works as the highest examples of music for the instrument, we should remember that this same musical material, with certain alterations but without any essential changes, may also be sounded on another instrument or group of instruments without any loss in effect or value whatever. This realization is suggested by the Sonata BWV 964. (b/3.) The opening movement (Adagio, originally: Grave) through the addition of the harmonies in the left hand intensifies, above all, the pulsating flow of the music, while above it the splendidly embellished melody liberates its passionate Baroque contours and energies. The structure of the fugue movement is strikingly spaced and surprisingly reserved as compared to the original, whereas the Andante richly unfolds the hidden trio-sonata character and broad Italian melodiousness of the violin work. Finally, the last movement adapts the virtuoso violin solo to the specific requirements of the keyboard instrument essentially unchanged. Among all of Bach's solo violin works it is the Sonata in C major that expands the possibilities of the instrument to their utter limits. This is particularly true of the Adagio, recalling an enormous cantata overture, which, in the original work, is followed by a fugue built on a chorale theme. Unfortunately only the Adagio has come down to us in a keyboard version. This transcription, however, is a composition in its own right throughout, a true re-creation of the atmosphere of the original work. Each addition serves to reinforce its permanence and at the same time its processional character, thus facilitating our grasp of the original work more thoroughly. (b/2.)

Around the turn of the 17th and 18th centuries the composition was still considered a mere outline, which was to be performed impromptu, within given limits. The principal assignment of the performer was to render figurations. Bach as one of the first relatively precisely delineated his creative ideas which indicated performance. Hence the technique of rich, luxuriant embellishment in the introductory movements of the Sonatas in A minor (a/2.) and C major, (a/1.) and the similar fabric of the third (Adagio) movements in both works. The Fugue of the A minor Sonata follows the tradition of the puritanical Northern German masters, but at the same time it is also characteristic of Bach—the animated movement of the piece stems from the threefold repetition of a single tone. The Fugue of the C major Sonata is of a similar character. In the composition in A minor all this is followed by four dance movements, while the closing movement of the Sonata in C major is Allemande. In this respect it is especially the A minor work which encompasses the movement-structure and variety of both the sonata and the suite.

The Allegro in E minor (b/1.) is almost Italianate in character simple, light and lucid in construction. Bach, who as one of the first masters to give the piano parts in his chamber works profound elaboration (in contrast to the customary outline figured bass!), created in this movement an enraptured, playful dialogue of the violin and piano on a single keyboard instrument.

András Pernye

János Sebestyén was born in Budapest in 1931. He acquired his degree at the Budapest Academy of Music. Since 1950 he has been working in the Hungarian Radio. From 1955 he has appeared regularly as an organist and harpsichordist. At present, he is the most popular performer on this old instrument in Hungary.

Von den fünf Werken, die von dieser Schallplatte erklingen, sind zwei (BWV 964 und 968) Bearbeitungen der a-Moll-Solovioline-sonate (BWV 1003), bzw. des ersten Satzes der C-Dur-Solovioline-sonate (BWV 1005) J. S. Bach's für Tasteninstrumente in d-Moll, bzw. G-Dur. Weitere zwei Werke (BWV 965 und 966) sind Bearbeitungen von Triosonaten aus der Sammlung „Hortus Musicus“ (entstanden um 1678) des fast hundert Jahre alt gewordenen, berühmten Hamburger Organisten Johann (Jan) Adam Reinken (1623—1722). Die Bearbeitungen sind um 1720 in Köthen entstanden. Aus derselben Zeit stammt die überwiegende Mehrheit der Kammermusikwerke J. S. Bach's, unter ihnen auch die Sonate G-Dur für Violine und Klavier (BWV 1019). Der mittlere Satz des letzteren Werkes — das von unserer Platte hörbare Allegro in e-Moll — ist seltenerweise ein Klaviersolostück, in welchem die Violine überhaupt nicht mitspielt. Das Allegro in e-Moll kann folglich auch als selbständiges Klavierstück aufgefasst werden und aus dieser Erwägung setzte János Sebestyén neben den vier Bearbeitungen auch die in Rede stehende fünfte auf das Repertoire der Schallplatte.

Die Bearbeitungstechnik von J. S. Bach und seiner Epoche zeigt klar die stofflich einheitliche Qualität der zeitgenössischen und der Bach'schen Musik. Wenn man z.B. Bachs Werke für Violine solo (mit Recht) als höchststehende Musterbeispiele der Instrumentenmächtigkeit betrachtet, ist es wohl auch zu bedenken, dass dieses Musikmaterial mit grösseren oder geringeren Abänderungen, jedoch im Wesen und an Bedeutung unverändert auch auf anderen Instrumenten erklingen kann, ohne ihren Wert, oder ihre Wirkung einzubüssen. Die Sonate BWV 964 inspiriert diese Erkenntnis. (b/3.) Der Eröffnungssatz (Adagio, ursprünglich: Grave) vertieft durch Einschaltung der Harmonien der linken Hand vor allem den rhythmischen Vorgang, über dem die reichverzierte Melodie ihre leidenschaftlich-barocke Linie und Energie enthüllt. Die Faktur des Fugensatzes ist auffallend luftig und im Vergleich mit dem Original überraschend zurückhaltend, wogegen das Andante den verhüllten Triosonatencharakter und die breitangelegte italienische Melodik des Violinstückes in üppiger Weise entfaltet. Im letzten Satz adaptiert Bach schliesslich das virtuose Violinsolo ohne wesentliche Aenderung und im Einklang mit dem eigenartigen Charakter des Tasteninstrumentes.

Unter den Violinsolowerken Bachs überschreitet die C-Dur-Sonate am meisten die durch die Natur des Instrumentes gesteckten Grenzen; diese Behauptung gilt vor allem für das an ein monumentales Kantatenvorspiel erinnernde Adagio, nach welchem im Originalwerk eine auf ein Choralthema aufgebaute Fuge folgt. In der Fassung für Tasteninstrumente ist leider nur das Adagio erhalten geblieben, diese Bearbeitung ist aber in allen Details eine souveräne Komposition, eine Neuschöpfung im Sinne des Originals. Jede Zutat dient zur Stärkung der Beständigkeit und zugleich des Fugencharakters und erleichtert daher das gründliche und bessere Verständnis des Originalwerkes. (b/2.) Um die Wende des 17. und 18. Jahrhunderts pflegte man die Komposition noch immer lediglich als Skizze zu betrachten, die der Spieler — zwischen gewissen Grenzen — improvisierend vortrug. Seine Pflicht war vor allem die Verzierung. Bach war einer der ersten, die ihre schöpferischen und Interpretierungsabsichten genau festlegten. Daher die reiche, rankenartige Verzierungstechnik der einleitenden Sätze in der a-Moll- (a/2.) und in der C-Dur-Sonate. (a/1.) ferner die ähnliche Faktur des dritten (Adagio-) Satzes beider Sonaten. Die a-Moll-Fuge folgt den Traditionen der puritanischen norddeutschen Meister, doch entsteht die lebhaftige Bewegung des Stückes — dies ist bezeichnend für Bach — aus der dreifachen Wiederholung eines einzigen Tons. Einen ähnlichen Charakter zeigt auch die C-Dur-Fuge. Zu aldem gesellen sich im A-Moll-stück vier Tanzsätze, wogegen der abschliessende Satz der Sonate in C-Dur eine Allemande ist. In diesem Sinn vereinigt besonders das A-Moll-Werk die Satzstruktur und den Abwechslungsreichtum der Sonate und der Suite in sich.

Das Allegro in e-Moll (b/1.) ist fast schon nach italienischer Art schlicht, leicht und klar aufgebaut. Bach, der als einer der ersten unter den Meistern die Klavierstimme seiner Kammermusikwerke gründlich ausarbeitete (im Gegensatz zum üblichen, skizzenhaften, bezifferten Bass), wirklichte in diesem Satz auf einem einzigen Tasteninstrument den spielerischen Dialog zwischen Violine und Klavier.

András Pernye

János Sebestyén (geb. 1931 in Budapest) erhielt sein Künstlerdiplom an der Budapester Ferenc Liszt Hochschule für Musik. Seit 1950 ist er musikalischer Mitarbeiter des Ungarischen Rundfunks und seit 1955 tritt er regelmässig als Orgel- bzw. Cembalokünstler auf. Gegenwärtig ist er der hervorragendste Propagator dieser alten Instrumente in Ungarn.

Й. С. Бах: Соната до мажор, BWV 966 — Соната до мажор, BWV 965 — Аллерго ми минор, BWV 1019 — Адаж мажор, BWV 968 — Соната ре минор, BWV 964. Янош Шебештен (клавесин)

Из пяти произведений Баха, звучащих на нашей пластинке, два (BWV 964 и 968) представляют переработку для одного инструмента сольной скрипичной сонаты J. S. Баха (BWV 1003) в ре минор и первой части сольной сонаты до мажор (BWV 1005) в соль мажор. Две другие (BWV 965 и 966) представляют собою переработку трио-сонат из собрания „Hortus Musicus” (составлено около 1687 г.) известного гамбургского органиста Иоганна Адама Рейнкена, прожившего почти сто лет (1623—1722). Переработки были выполнены предположительно в Кётене. В это же время было создано большинство произведений Баха, в том числе соната соль мажор для скрипки и фортепьяно (BWV 1019). Средняя часть пятичастного произведения, записанное на нашу пластинку, — Аллерго ми минор, как это ни странно, сольное произведение для фортепьяно, в нем скрипке не отводится никакой роли, оно может рассматриваться как самостоятельное фортепьянное произведение. Из этого и исходил Янош Шебештен, когда наряду с четырьмя переработками, выпущенными на эту пластинку, в качестве пятого произведения выбрал именно Аллерго.

В технике переработки, характерной для Баха и особенно музыка Баха, характеризовалась единством материала. Например, в сольных сонатах и других произведениях Баха для скрипки мы видим примеры компонирования для определенного инструмента в то же время следует знать, что этот же самый музыкальный материал с большими или меньшими изменениями существенного изменения содержания может быть и на другом инструменте или группе инструментов. Это же воздествие, его ценность ничуть не снижается оттого, что в этом произведении Баха, в форме которой был записан этот материал, — это Аллерго ми минор, в котором скрипке не отводится никакой роли, оно может рассматриваться как самостоятельное фортепьянное произведение. Из этого и исходил Янош Шебештен, когда наряду с четырьмя переработками, выпущенными на эту пластинку, в качестве пятого произведения выбрал именно Аллерго.

В технике переработки, характерной для Баха и особенно музыка Баха, характеризовалась единством материала. Например, в сольных сонатах и других произведениях Баха для скрипки мы видим примеры компонирования для определенного инструмента в то же время следует знать, что этот же самый музыкальный материал с большими или меньшими изменениями существенного изменения содержания может быть и на другом инструменте или группе инструментов. Это же воздествие, его ценность ничуть не снижается оттого, что в этом произведении Баха, в форме которой был записан этот материал, — это Аллерго ми минор, в котором скрипке не отводится никакой роли, оно может рассматриваться как самостоятельное фортепьянное произведение. Из этого и исходил Янош Шебештен, когда наряду с четырьмя переработками, выпущенными на эту пластинку, в качестве пятого произведения выбрал именно Аллерго.

Янош Шебештен (1931) с 1950 года является сотрудником музыкальной редакции венгерского Радио. С 1955 систематически выступает перед публикой как исполнитель на клавесине и как органист.